

ARGONAUTIKA

A lémnoszi nők

- 605 Aznap a szél igazán hevesen fújt végig, egészen
szürkületig, feszesen kidagadt a hajón a vitorla.
Egyszer csak napnyugta után elcsendesedett már,
és a rögs Lémnosz szigetét békésen elérték.
- Ott történt az előző év folyamán, hogy az összes
610 férfit a nők egyszerre megölték, nem könyörültek,
mert hitese asszonyaiktól elfordultak a férjek,
meggyűlölték őket, a foglyul esettek iránt vad
vágy tört rájuk: a thrák földet feldúlva vezették
rabnőként őket, Küprisz szörnyű dühe tombolt,
615 mert régóta nem áldoztak neki, semmibe vették.
Jaj, nyomorultak! A féltékenység marta a lelkük,
és szeretőikkel mészárolták le az ágyban
férjeiket, s azután minden férfit, hogy a szörnyű
gyilkosságért senki elégtételt ne vehessen.
- 620 Mind közül egy nő volt, aki megkímélte az apját,
Hüpszipüleia Thoászt, ő volt népük vezetője,
egy üreges ládában a tengervízbe vetette,
hogy túlélje. Az Oinoiának, majd Szikinosznak
elnevezett szigeten húzták a halászok a partra
625 őt, ez a hely Szikinoszról kapta nevét, ki Thoász és
Néiasz Oinoi öleléséből született meg.
Ökreiket kiterelni, a bronz fegyverbe bebújni,

szántóföldjeiken sok búzakarókat lekaszálni
 sokkal könnyebbnek tűnt, mint szolgálni Athénét
 630 úgy, mint rég. De azért gyakran megesett, hogy a széles
 tengert végigkémlelték a szemükkel ijedten,
 mindig lesve, mikor törnek majd rájuk a thrákok.
 Így amikor látták, hogy az Argó arrafelé tart,
 mind egyszerre Mürínéből a kapun kiszaladva,
 635 gyilkos fegyvereikbe bebújva a partra rohantak,
 nyershúst rágó thüiászokként: féltek, a thrákok
 jöttek. Hüpszipüleia, Thoásznak a lánya az apja
 felszerelését húzta magára. Szorongva futottak
 egyetlen hang nélkül mind, mert annyira féltek.
 640 Aithalidészt, gyors hírnököket küldték el a hősök
 közben előre a bárkáról, ő volt, aki hírt vitt
 mindig, nemzójének, Hermeiasznak a botját
 is rábízták, s apja miatt emléke örökké
 megmarad. És még most se feledték el, pedig átkelt
 645 már Akherón folyamán, mit senki sem ismer előre,
 és a halott lelkének a sorsa azóta, hogy egyszer
 lent kószáljon a föld mélyén, máskor meg a napfényt
 élvezhesse az élők közt ő is. De mi szükség
 arra, hogy én hosszan szóljak most Aithalidészről?
 650 Hüpszipülét akkor rávette, fogadja be őket
 most, hogy az este leszállt, éjjelre. Azonban a bárkát
 még reggelre sem oldozhatták el, Boreász fújt.
 S városszerte elindult minden lémnoszi asszony
 gyűlést tartani, ez volt Hüpszipüleia parancsa.
 655 És amikor már ott ültek mindannyian együtt,
 ő rögtön megszólalt, így biztatva a többi:
 – Társnőim, nosza, rajta, fogadjuk a férfiakat most
 illőn, szíves ajándékkal lépünk a hajóra,
 útravalóval meg jó borral, hogy legyenek csak
 660 mindig a bástyákon kívül, hogy meg ne neszeljék,
 hogyha bejönnek, a teljes igazságot, s azután meg
 tettünkért rossz hírünket keltsék – de nekik sem
 lesz ez majd kedvükre való, ha az ügy kitudódik.
 Hát én nektek hirtelen ezt a tanácsot adom most,
 665 ám ha van itt köztünk, aki jobbat tud javasolni,
 álljon elő, emiatt hívtam most össze a gyűlést
 – mondta. Leült kőből faragott székére, az apja
 ült azelőtt ebben. Szeretett dajkája, Polüxó
 kelt fel, kortól gyenge bokával előrebotorkált,
 670 botján támaszkodva, erősen vágyva beszélni.
 Ott körülülte a dajkát négy még szűz, betöretlen
 nő, akinek haja mégis kezdett őszbe borulni.
 És odaállt mindenki elé, nehezen megemelve

görnyedt vállai közt a nyakát, s ezt mondta a nőknek:
 675 – Nem bánom, legyen úgy, mint Hüpszipüleia szeretné,
 és küldjünk ki ajándékot, mert jobb, ha adunk most.
 Ám azt áruljátok már el, hogy menekültök
 meg, ha a thrák sereg eljön majd vagy más, aki gyűlölt
 ellenségünk, mert sok ilyen nép él a világon,
 680 mint ahogy azt sem tudtuk előre, hogy ők idejőnnek.
 És ha meg is kímélnék minket az égiek ettől,
 sújthat még később sokezernyi csapás, ami rosszabb.
 Majd amikor már elpusztult mindegyik idős nő,
 s gyermekeitek nem lesz, úgy ér a keserves öregség,
 685 akkor ugyan hogyan éltek majd, ti szegények? Esetleg
 kedvetekért önként az igába hajolnak az ökrök,
 és az ugart végigszántják majd éles ekével,
 és azután, ha beért, a kalászt is majd learatják?
 Úgy érzem – bár eddig visszariadtak a Kérek
 690 még tőlem – , mielőtt ez az év eltelne, a föld el
 fog majd fedni, s az áldozatokból részesülök majd,
 úgy, ahogy illik, a bajban már rég nem fogok élni.
 Ámde az ifjabbaknak ajánlom, ügyeljenek erre:
 most utatokba került a megoldás, hogy menekültök:
 695 bízátok csak a házatokat s az egész hadizsákmányt
 és gyönyörűszip városotok vendégeitekre
 – mondta, s a gyűlés felbolydult, mert mind megörültek
 ennek a szónak. Hüpszipülé meg, amint befejezte,
 rögvest újra felállt a helyéről, s válaszul így szólt:
 700 – Hogyha ti mind úgy gondoljátok, jó a javaslat,
 nyomban el is küldöm követünket most a hajóhoz.
 S Íphinoéhoz szólt, aki épp ott volt közelében:
 – Íphinoé, te keresd meg a hadseregük vezetőjét,
 menj oda hozzá és kérd meg, hogy jöjjön el erre,
 705 elmondom majd döntésünket, amely neki kedvez,
 s hívd őket, nézzék meg a földünket meg a várost
 bátran mindnyájan, ha barátsággal közelednek.
 – s ezzel szétoszlatta a gyűlést, majd hazaindult.
 S Íphinoé elment Minüász unokáihoz, és ők
 710 megkérdezték tőle, miért jött. Íphinoé meg
 kérdésükre azon nyomban készségesen így szólt:
 – Hüpszipülé kért erre, Thoásznak a lánya, hogy én most
 hívjam, bárki is az, hozzánk a hajó vezetőjét,
 s ő elmondja a döntésünket, amely neki kedvez,
 715 s hívott, nézzétek meg a földünket meg a várost
 bátran mindnyájan, ha barátsággal közeledtek
 – mondta, s a kedves szónak mind megörültek a hősök.
 Azt hitték, hogy az apja, Thoász meghalt, s szemefénye,
 Hüpszipülé kormányoz most. A vezért odaküldték,

- 720 menjen gyorsan, s ők maguk is készültek az útra.
S ő vállára csatolta az istennőnek a művét,
Ítónisz bíbor köpenyét, amelyet neki Pallasz
akkor adott, mikor egy bordát helyezett el az Argón
és bemutatta, hogyan mérjék ki a léccel a deszkát.
- 725 Inkább nézhet az ember, amint felbukkan, a napba,
mint bíborszín fényben tündöklő köpenyére.
Mert a köpeny pirosas ragyogású volt a középső
részén, bíbor körben a szélén, minden irányban
sok gyönyörűszép képpel volt telehintve szegélye.
- 730 Voltak rajta Küklópszok, bajlódtak nem enyésző
munkadarabjukkal, Zeusz villámával, amely már
készen fénylett, egyetlen lángcsóva hiányzott
már csak, s azt ütögették éppen a vaskalapáccsal
mind, az emésztő tűz forró viharát kalapálták.
- 735 S ott volt Antiopé Ászópisz két fia rajta,
Amphión és Zéthosz. Thébé meg közelükben
állt bástyátlanul, éppen csak kapkodva letették
még az alapját, és Zéthosz vállára akasztott
egy meredek hegycsúcsot, s úgy tűnt, nyögdel alatta,
- 740 Amphión meg arany lantját pengetve követte
őt, és háta mögött ment egy kétszerte nagyobb kő.
S ott volt sorban utána a dúsfürtű Küthereia,
Árész gyors pajzsát tartotta, a bal könyökére
csúszott válláról leplén a kapocs kilazulva,
- 745 és feltárta a mellét, és éppen vele szemben
volt szépen megmunkált bronz képmása a pajzson.
És mellette a marhák dús legelője, köröttük
vívtak az Élektüón-sarjak meg a téleboászok,
védte magát az előbbi csapat, s a Taphosz szigetéről
- 750 jött rablók ki akarták fosztani őket, a friss rét
vérbe borult, hiszen ők kevesen voltak, sok a rabló.
És köpenyén még egymással két harckocsi küzdött:
egyiken állva Pelopsz hajtott, megrántva lovának
gyeplőjét, s a szekéren Hippodameia a társa,
- 755 s Mürtilosz ott hajtotta lovát mindjárt a nyomában,
Oinomaosz mellette, előreszegezte a dárdát,
ám a kerékagy a tengelyen eltört, félrebicsaklott,
s ő kiesett, mikor épp próbálta ledöfni Pelopszot.
- S látszott rajta Apollón Phoibosz, amint lenyilazza
- 760 – nem felnőtt, fiatal még itt – Titüoszt, a hatalmast,
mert anyjáról fátylát szemtelenül leszakítja,
ő Elaré fia, másodszer Gé hozta világra.
És Minüász Phrixosz volt még ott, s tényleg olyan volt,
mintha a kosra figyelne, amaz meg mintha beszélne:
- 765 ezt látván áztatva magad csak szótlanul állnál,

abban bízva, hogy ötőlük majd bölcs szavakat fogsz hallani, és így nézésükkel hosszan időznél.

Ezzel ajándékozta meg őt Tritónisz Athéné.

Jobbjában tartotta a gyors dárdát, Atalanté
770 adta a Mainalosz árjának mentén neki egyszer,
ő maga ment oda hozzá, mert vágyott vele együtt
menni az útra. Iészón ezt nem hagyta a lánynak,
félt, hogy fájdalmas harccal végződne szerelmük.
És indult befelé, ahogy egy csillag, ragyogóan,
775 melyet az újonnan készült kunyhókba bezárva
néznek a lányok, amint felbukkan a ház tetejénél,
és a koromszínű éjben szemüket megigézi
szép vöröses ragyogása, s az éppen máshol időző
ifjú férfire vágyó lányt, akinek jegyeséül
780 szánva nevelték őt a szülők, jókedvre deríti
– hát így tűnt fel a városi ösvényen haladó hős.
És mikor átlépték a bejáratot és bejutottak,
egyszercsak sok nő termett a nyomában a népből
vendégüknek örülve, szemét ő földre szegezve
785 ment elszántan, Hüpszipülé fényes palotáját
mígnem elérte. Előtte a szolgálányok az ajtót
széttárták, az erős félfán fordultak a szárnyak,
és ott pompás csarnokukon kísérte keresztül
Íphinoé gyorsan, s kijelölt neki egy ragyogó szép
790 széket szemben az úrnővel, s az félretekintett,
szűzies arca piroslott, s bár szégyellte előtte,
mégiscsak ravaszul kezdett hozzá a beszédhez:
– Vendég, mondd, bástyáinkon kívül mit időztök
ennyire hosszan? Mert nem laknak férfiak itt már,
795 elköltöztek mindnyájan, thrák földeken élnek,
ott szántják fel a búzamezőt. Mindent, ami rosszat
tettünk, őszintén elmondok, tudjatok erről.
Míg az apám volt még a királya, Thoász, a lakóknak,
akkor a szemközt elterülő thrák földre kiszálltak
800 férfiaink a hajókról, s házaikat kirabolták
sokszor, s nagy hadizsákmányt és sok foglyul esett lányt
hoztak. A pusztító Küprisz fondorlata úrrá
lett rajtuk, s agyukat megszállta miatta a téboly:
elfordultak az asszonyaiktól, s otthonaikból
805 elkergették hitvesüket, nem bírva magukkal,
és a bitangok a dárdájukkal megkaparintott
nőikkel háltak, s eltűrtük, hátha magukhoz
térnek végre, nyomorúságunk meg a kétszeresére
nőtt ezalatt: a saját törvényes gyermekeikkel
810 otthon rosszul bántak, s megszorodtak a fattyak,
és emiatt a magányos anyák meg a még betöretlen

lányok kószáltak mindenfele elhanyagoltan,
 és az apák a saját lányukkal mit se törődtek,
 még ha szemük láttára rogyott is holtan a földre
 815 gógös mostohaanya kezétől, s már a fiú sem
 védte a méltatlan bánásmódtól meg az anyját,
 s nővérükre se gondoltak többé a fivérek,
 mindig a rablányokra figyeltek az otthonaikban,
 és amikor táncoltak, a főtéren s lakomákon.
 820 Addig, amíg elszántta nem tett minket az isten,
 és amikor hazajöttek a thrákoktól, kapuinkat
 zárva találták, hogy vagy térjenek észre, vagy innen
 elkotródva a rabnóikkal lakjanak együtt,
 825 s ők a fiúkat kérték tőlünk, mindet, akik még
 itt voltak mellettünk, majd elmentek, azóta
 is hóval betakart thrák szántóföldeken élnek.
 Hát érezd magad otthon! Hogyha pedig miközöttünk
 szívesen élnél itt, az apámnak a tiszte, Thoásznak,
 rád szállhatna, ha nem bánád – de szerintem e földön
 830 nem kifogásolsz majd semmit sem: az Égei-tenger
 minden más szigetéhez képest jobb a mi földünk.
 Menj el most, és mondd el, hogy mit mondtam, az összes
 társadnak, de tovább ne időzz odakint a falon túl!
 – így szólt, elhallgatva a gyilkosságot, amellyel
 835 végződött az eset. De Iészón válaszul így szólt:
 – Élnénk kedves támogatásoddal nagy örömmel,
 Hüpszipüle, már vágyunk arra, amit felajánlasz.
 Mindjárt visszajövök hozzád, miután ezeket mind
 tudtul adom sorban. Szigeted s az uralmat azonban
 840 csak tartsd meg te magad – nem azért utasítalak el most,
 mintha nem értékelném, ám szomorú feladat vár
 – szólt, s megfogta a karját, és indult a hajóhoz
 már, fiatal lányok táncolták körbe vidáman,
 mindig mások, végig, ahogy ment, míg csak a várost
 845 el nem hagyta. Utána a jólguruló szekerekre
 szállva kimentek a partra, ajándékkal teli kézzel,
 és miután elmondott mindent hosszan, amit csak
 Hüpszipüleiától hallott, miután odahívta,
 akkor a nők őket haza tudták vinni magukkal,
 850 mert édes vágyat keltett bennük leleményes
 Héphasztosz kedvéért Küprisz azért, hogy elérje,
 férfiak is legyenek Lémnosz szigetén a jövőben.
 Ekkor Hüpszipüleia királyi lakába belépett
 Aizonidész, és társai arra, amerre kerültek,
 855 csak Héraklész nem, mert ő ott várt a hajónál
 önként, és néhány kijelölt társ is vele volt még,
 s városszerte vigadtak tánccal meg lakomákkal,

és pecsenyétől illatozó füst szállt fel, a többi
 isten előtt főképp Küprisznek s Héra fiának
 860 kedveskedtek az énekkel meg az áldozatokkal.
 És a hajójuk vízrebocsátását halogatták
 nap nap után, s még hosszan időztek volna henyélve,
 hogyha az összes társát nem szólítja magához
 távol a nőktől Héraklész, s nem kezdi gyalázni:
 865 – Jaj, ti bolondok! Vérontás tart messze hazánktól
 minket? Esetleg a házasság szándéka vezérelt
 erre, az otthoni nők nem elég jók már? Megörültünk
 annak, hogy Lémnosz gazdag földjén mi kaszálunk?
 Ettől nem lesz jó hírünk, ha sokáig időzünk
 870 itt idegen nők közt! De a gyapjút sem veszi el majd
 egy isten se azért, mert megkértük, mihelyettünk!
 Hát menjünk haza mind, őt meg hagyjátok az ágyban
 Hüpszipülével egész nap, mígnem sok gyerekétől
 újra virágozik Lémnosz, s messzire eljut a híre!
 875 – így dorgálta barátait, és szemben vele senki
 nem mert felpillantani rá és ellene szólni,
 és ezután nekikezdték felkészülni az útra
 gyorsan, a nők meg, amint ezt megtudták, odamentek.
 Mint amikor gyönyörű liliomszálakra kirajzik
 880 kaptárából zúgva a sok méh, és körülöttük
 boldog a friss rét, s ők leszakítják sorban az édes
 termést, erre meg arra repülve – a nők is eképpen
 zsongtak, a férfiakat szorosán körülállva siratták,
 és elbúcsúztak tőlük szóban s öleléssel,
 885 kérve a boldogokat, hogy majd hazajussanak épen.
 S Hüpszipüle is fogva a karját Aiszonidésznek
 kérte az égiet, könnyekre fakadva, hogy elmegy:
 – Menj, és adja az ég, hogy baj nélkül, csapatoddal
 együtt elhozhatsz az aranygyapjút a királytól,
 890 úgy, amiképp eltervezted s vágysz rá! A mi földünk
 édesapám jogarával vár téged, ha szeretnél
 visszafelé vezető utadon majd még idejönni.
 És könnyen toborozhatsz irdatlan hadinépet
 több más városból. De magad sem akarsz majd
 895 semmi ilyet, s tudom én is, nem történik ilyesmi.
 Emlékezz majd, még ha el is mész, Hüpszipülére,
 és ha megint hazatérsz. Mondd, hogy cselekedjek, örömmel
 megteszem én, ha az istenek adják, és anya lettem.
 És bámulva a nőt Aiszón fia válaszul így szólt:
 900 – Hüpszipüle, legyen ennyire jó mindennek a vége,
 adja az ég, de te gondolkozz rólam nemesebben
 ennél! Éppen elég Peliész jóindulatából
 ott élnem, csak a munka alól mentsen fel az isten.

905 És ha a sorsom, hogy Hellász földjére ne lépjek
többé, messze hajózáván, és te fiúgyereket szülsz,
felcseperedve pelaszg tájékra, iólkoszi földre
küldd szüleimhez, hadd legyen ír a bajukra, ha akkor
élve találná őket még, hogy messze uruktól
egy rokonuk gondoskodhasson róluk a házban
910 – mondta, s először szállt a hajóra, utána a többi
hős is fellépett rá, megfogták a lapátot,
s ott ültek sorban.

Tordai Éva fordítása

Apollóniosz Rhodiosz (Kr.e 295?–215?): görög költő. Fő műve *Argonautika* című eposza, mely az új alexandriai epika reprezentatív alkotása, s az egyetemes európai kultúrkincs egyik alapműve. Magyarul 1877-ben jelent meg Szabó István mára elavult és megszerezhetetlen fordításában. Tordai Éva új fordítása minden tekintetben hiánypótló alkotás.

Tordai Éva 1977-ben született Budapesten. Az ELTE ógörög-latin, majd az Óbudai Egyetem könnyűipari mérnöki szakán szerzett diplomát. 2001 óta jelennek meg fordításai. Az *Argonautika* fordításán nyolc évig dolgozott, ez idő alatt három hónapos Babits-ösztöndíjban részesült.